

Çifte düyek usulü ayrıca zencîr usulünü meydana getiren beş usulün de birincisidir. Peşrev, kâr, beste, tevşih ve ilâhi gibi formlarda kullanılmıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

Ezgi, *Türk Musikisi*, II, 32; V, 284; Özkan, *TMNC*, s. 643; Rauf Yektâ, *Türk Musikisi*, s. 109; Sadeddin Heper, "Türk Musikisinde Usul-ler", *MM*, sy. 345 (1978), s. 14.

İSMAİL HAKKI ÖZKAN

ÇİFTE EZAN

(bk. EZAN).

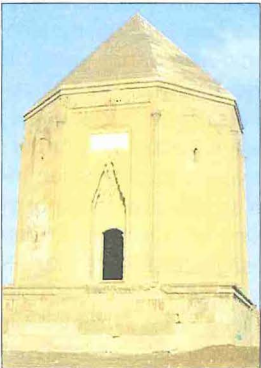
ÇİFTE KÜMBET

Kayseri'de
Anadolu Selçukluları'na ait
iki mezar anıtı.

Şehrin Sivas çıkışının 3. kilometresinde bulunan ve biri ayakta, diğeri XX. yüzyıl başlarından beri tamamen yıkık durumda olan iki kümbete Çifte Kümbet veya Çifte Kümbetler adı verilmektedir.

Yakın geçmişte mühimmat deposu olarak kullanıldığı için hayli zarar görmüş olan ayakta kümbetin kapısında yer alan beş satırlık mermer kitâbeden, Anadolu Selçuklu Sultanı I. Alâeddin Keykubad'ın eşi Melike Âdile (veya Âdiliye) için kızları tarafından 645'te (1247) yaptırıldığı anlaşılmaktadır. Ustanın adının bulunduğu kabul edilen kitâbe ise okunamamaktadır. II. Gıyâseddin Keyhusrev, üvey annesi Melike Âdile'yi önce Ankara Kalesi'ne hapsedtirip sonra boğdurmuş, kızları da anneleri için Kayseri'deki bu türbeyi yaptırmışlardır.

Alâeddin Keykubad'ın diğer eşi Mahperi Huand Hatun'a ait kümbetin sade bir benzeri olan türbe sekizgen planlı, iki katlı, kubbeli ve piramit biçimli külâhı yıkılmış kesme taştan bir yapıdır. Beşik tonozla örtülü cenazelik katı, kare

Çifte Kümbet -
Kayseri

bir platform şeklinde olan genişçe bir kaide halindedir. Bu kaidenin üstünde yer alan sekizgen gövdenin güneybatı yüzünde giriş bulunur. Gövdenin her köşesine keskin hatları yumuşatan zarif işlemeli sütunçeler konulmuş, ayrıca her yüzey sivri kemerli sathî nişler şeklinde düzenlenmiştir. Saçak altında dış tesirlerle biraz silinmiş durumda bir yazı şeridi vardır. Burada besmeleden sonra Bakara süresinin ilk beş âyetiyle yine besmeleyi takiben Âyetü'l-kürsî bulunmaktadır. Girişin iki yan yüzü ile karşılarna rastlayan iki yüzde içe doğru genişleyen birer pencere bulunur. Bu sadeliğe karşılık giriş cephesi, geometrik süslemeli bordürlerle çerçeveli, mukarnas dolgulu klasik Anadolu Selçuklu kapıları şeklinde ele alınmıştır. İç mekân da sade taş yüzeyler ve kubbe dışında kible yönündeki mihrap tek belirgin elemandır. Bir bakıma kapıyı küçük ölçüde tekrarlayan mihrap nişi yarım sekizgen biçimindedir.

Platformdan kapıya çıkan merdivenin orijinal izleri yakın zamana kadar durmaktaydı. Selçuklu kümbetlerinde gövdedeki kapıya ulaşan basamakların durumu daima tartışmalı olduğundan bu yapıda orijinal merdiven kalıntılarını görmek dikkat çekicidir. Bu merdiven duvara gömülü, altları mukarnas işlemeli altı basamaktan ibaret olup kapıya tek taraftan ulaşıyordu.

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Bibi, *Anadolu Selçuklu Devleti Tarihi* (trc. M. N. Gençosman — Ş. Uzluk), Ankara 1941, s. 192-193; Halil Edhem [Eldem], *Kayseriye Şehri*, İstanbul 1334, s. 85-88; A. Gabriel, *Monuments Turcs d'Anatolie*, Paris 1931, s. 70-77; Celal Esat Arseven, *Türk Sanatı Tarihi*, İstanbul, ts., s. 142; Oktay Aslanapa, *Türk Sanatı*, İstanbul 1973, II, 134; Orhan Cezmi Tuncer, *Anadolu Kümbetleri*, Ankara 1986, s. 151-155.

ARA ALTUN

ÇİFTE MİNARELİ MEDRESE

Erzurum'da
Anadolu'nun en büyük
Selçuklu medresesi.

İçkale'de yer alan ve Hatuniye Medresesi adıyla da bilinen Çifte Minareli Medrese, 35 × 48 m. boyutları ile Anadolu'nun en büyük Selçuklu medresesidir. Kitâbesi bulunmadığı için inşa tarihi bilinmeyen yapının, doğu duvarının aynı zamanda kale surunu teşkil etmesi, duvar işçiliğinde malzeme ve yapım farklılıkları olması gibi sebeplerle muhtemelen XII. yüzyılın ortalarına ait bir Saltuk-

lu yapısının kalıntıları üzerine inşa edildiği sanılmakta ve inşa tarihi olarak da XIII. yüzyılın sonları düşünülmektedir. Çok harap bir vaziyette iken IV. Murad (1623-1640) tarafından tamir ettirilerek top imalâthanesi haline getirilen bina daha sonra tekrar medrese olarak kullanılmış, Cumhuriyet döneminde ise bir süre için müzeye çevrilmiştir; halen boştur.

İki katlı ve dört eyvanlı-açık avlulu medrese tipiyle ve taçkapının iki yanına eklenmiş payandalar üzerinde yükselen iki minaresiyle Anadolu Türk mimarisi içinde önemli bir yere sahip olan Çifte Minareli Medrese'nin en fazla dikkat çeken tarafı ön cephesidir. XIII. yüzyılın ikinci yarısından itibaren özellikle medreselerin cephe kompozisyonuna katılan çeşme, niş, pencere gibi unsurlar bu binada da yer almakta, ayrıca Anadolu Selçuklu mimarisinde taçkapıların yan yüzleri süslenmediği halde bu medresede bir istisna olarak buraların da süslendiği görülmektedir. Taçkapının derin nişi çeşitli genişlikte palmet motifli beş sıra şeritle çerçevelenmiş ve üzeri mukarnaslarla örtülmüştür. Yine mukarnaslı olan mihrâbiyeler nisbeten sade, kapı kemerinin yanları ise tamamen bezemesizdir ve Selçuklu taçkapılarının çoğunda bulunan kabara şeklindeki süs unsurları burada yoktur. Şerefeden yukarısı yıkılmış olan her iki minarenin de kaideden en üst noktaya kadar yüksekliği 26 metredir. Tuğla minareler asabalı olup asabaların aralarındaki yivler üçgen çinilerle hareketlendirilmiş, pabuçlara da kare çerçeveye alınmış son derece süslü daireler içinde mavi çinilerle "Allah", "Muhammed" kelimeleri ve dört halifenin isimleri yazılmıştır. Taş kaidelerin alt kısımlarına ise yine iki ta-

Çifte Minareli Medrese - Erzurum

